

I&M-GIDSMODEL HOOGVEENONTGININGSLANDSCHAP 8 juni 2012

Structuurlaag: Natuurlijke Alliantie

III Deelwaal gebied/stadsrand

- wateroverlast water door overstrooming in omliggend gebied
- geen van of naar gebied
- wateroverlast
- overstromingsgevoeligheid
- schade aan gebouwen
- schade aan infrastructuur
- schade aan natuur
- schade aan recreatie
- schade aan cultuur
- schade aan economie
- schade aan gezondheid
- schade aan veiligheid
- schade aan leefbaarheid
- schade aan kwaliteit van leven
- schade aan biodiversiteit
- schade aan landschap
- schade aan milieu
- schade aan klimaat
- schade aan energie
- schade aan water

II Inlig

- beperken van de hoeveelheid water
- verbeteren van de kwaliteit van het water
- verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving
- verbeteren van de kwaliteit van de natuur
- verbeteren van de kwaliteit van de recreatie
- verbeteren van de kwaliteit van de cultuur
- verbeteren van de kwaliteit van de economie
- verbeteren van de kwaliteit van de gezondheid
- verbeteren van de kwaliteit van de veiligheid
- verbeteren van de kwaliteit van de leefbaarheid
- verbeteren van de kwaliteit van de biodiversiteit
- verbeteren van de kwaliteit van de landschap
- verbeteren van de kwaliteit van de milieu
- verbeteren van de kwaliteit van de klimaat
- verbeteren van de kwaliteit van de energie
- verbeteren van de kwaliteit van de water

Verslag Testworkshops I&M
gidsmodellen Stadskanaal

1	Testworkshops.....	3
2	Gidsmodel Hoogveenontginningslandschap.....	5
3	Resultaten.....	7
4	Reflectie.....	10

1 Testworkshops

Doel

Voor Stadskanaal en Vlagtwedde wordt een nieuwe structuurvisie voorbereid. In de workshops is een nieuw hulpmiddel getest, dat planvorming kan versnellen en kan helpen dat er overeenstemming en draagvlak ontstaat over de hoofdrichting van die planvorming. De hulpmiddelen zijn de I&M gidsmodellen, dat zijn schema's van ondergrond en hoofdstructuren van bodem, water en groen. Per landschapstype is een testversie beschikbaar. Voor Stadskanaal is dat het gidsmodel: hoogveenontginningslandschap.

De klimaatveranderingen zorgen voor heviger neerslag en voor toename van het aantal tropische dagen. Het gidsmodel helpt tevens dat gemeenten in hun ruimtelijke planvorming hier rekening mee houden.

Opzet

In de workshops is onderzocht of het gidsmodel hoogveenontginningslandschap toepasbaar is in Stadskanaal. Er zijn twee workshops gehouden: op 12 juni en 26 juni 2012. De workshops kenden drie hoofdonderdelen: informatie over het gebied (water, bodem en landschap), kennisoverdracht over de gidsmodellen en achterliggende theorie (natuurlijke alliantie) én in groepen schetsen om gebiedskennis en methode te combineren en uit te werken.

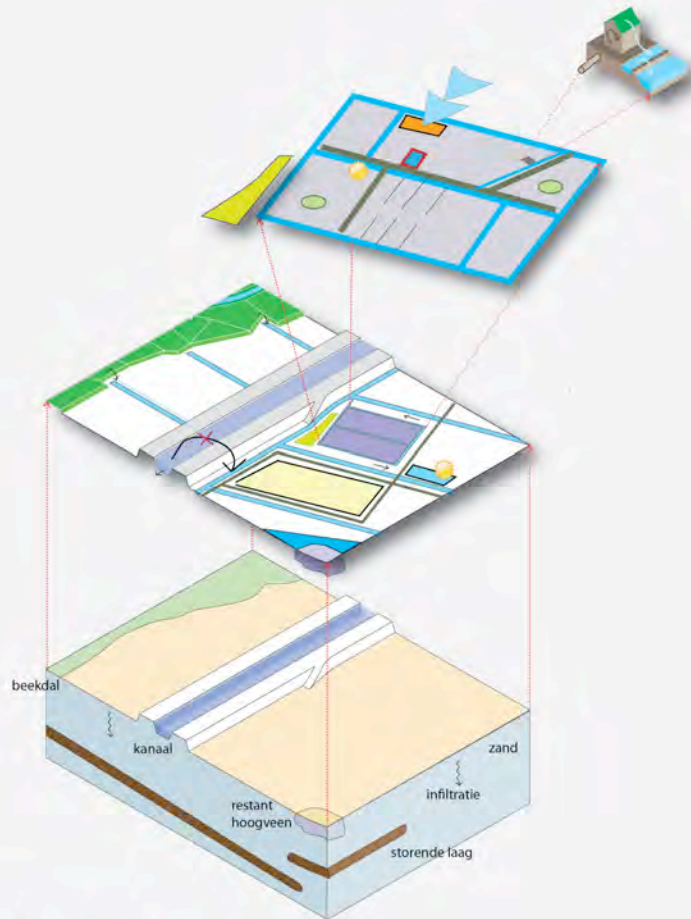
Dit gebeurde op drie schaalniveaus:

- Regionaal niveau: gemeenten Stadskanaal en Vlagtwedde;
- Stadsniveau: kern Stadskanaal
- Locatieniveau: wijk Maarswold

Organisatie

De workshops zijn mogelijk gemaakt door bijdragen van de gemeente Stadskanaal (Nanno Beck), waterschap Hunze en Aa's (Boy de Vries en Robert Boonstra) en het Actieprogramma Water en Ruimte van de Unie van Waterschappen (Geert-Jan Verkade). Deze rapportage is door genoemde personen geschreven.

De opdracht is uitgevoerd door GrondRR (Vincent Grond). Tijdens de workshops was Gert van 't Klooster dagvoorzitter. De foto op de voorzijde is gemaakt door Liesbet Timan van de gemeente Ede (gast tijdens eerste workshop).

I bodem en grondwater

Structuurdragers Natuurlijke Alliantie

III bebouwd gebied/stadsrand

- vasthouden water door circulatie in slotenstelsel
- robuuste groenstructuur
- stadsweide voor piekberging (en ijsbaan)
- waterplein
- schaduwpark
- stadslandbouw
- stroming koele wind
- goten van erf naar groen en sloot
- vegetatiedaken met berging op eigen erf, zichtbare afvoer, hergebruik water in woning
- energie uit bodem, riool, water, groen, zon, wind

II regio

- beperken aanvoer gebiedsvreemd water
- waterberging/ voorraad voor stad, recreatie
- Vergroten van piekwaterberging door het verbreden van sloten
- Dynamische waternatuur in beekdalen (vertragen afvoer en kwaliteit)
- Natuurbuffers rond hoogveen
- landbouw inrichten voor alternatieve teelten en piekberging
- robuuste groenstructuur met wandel- en fietspaden, koppelen aan sloten
- energie uit bodem, water, groen, zon, wind

2 Gidsmodel Hoogveenontginningslandschap

Het gidsmodel Hoogveenontginningslandschap is een schematische weergave van een hoogveenontginning. De tekening bestaat uit 4 niveaus:

I Bodem en grondwater, dit betreft de belangrijkste gegevens zoals bodemsoorten, opbouw met o.a. storende lagen en infiltratie.

II Regio overlay, waarin de landschappelijke hoofddragere van een hoogveenontginningslandschap zijn weergegeven. Ook is een selectie opgenomen van de belangrijkste structuurdragere, die water, bodem en groen met elkaar verbinden en ervoor zorgen dat het landschap minder kwetsbaar wordt voor klimaatveranderingen.

III Bebouwd gebied/ stadsrand overlay. Hierin is aangegeven op welke wijze structuurdragere binnen stedelijk gebied water, bodem en groen met elkaar verbinden. Ze zijn een uitwerking en aanvulling op de regionale structuurdragere.

IV Erf en kavelniveau: advies voor bebouwing en erven, die generieke doelen aanvullen en versterken.

Het ministerie van I&M overweegt om de resultaten van deze case en de andere cases te verwerken in een folder of website, waarin de gidsmodellen met toelichtingen, achtergronden en inspiratiefoto's breed toegankelijk worden gemaakt.

Inspiratiefoto brede waterlopen in het landelijk gebied voor opvangen van piekwater

Inspiratiefoto schaduw en koele lucht in stedelijk gebied

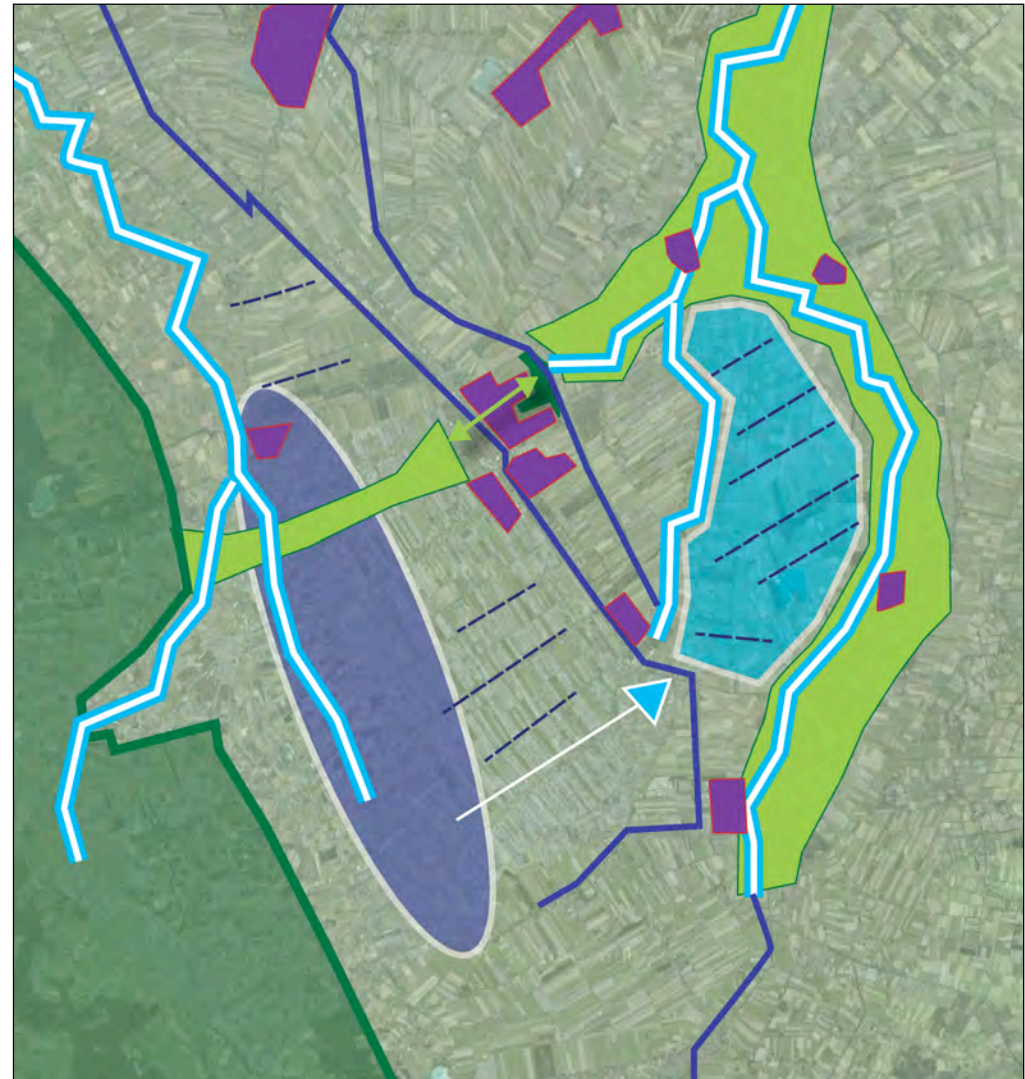

3 Resultaten

Regioniveau

De schetsen van de groepen op het regionale schaalniveau zijn gecombineerd in de regiokaart:

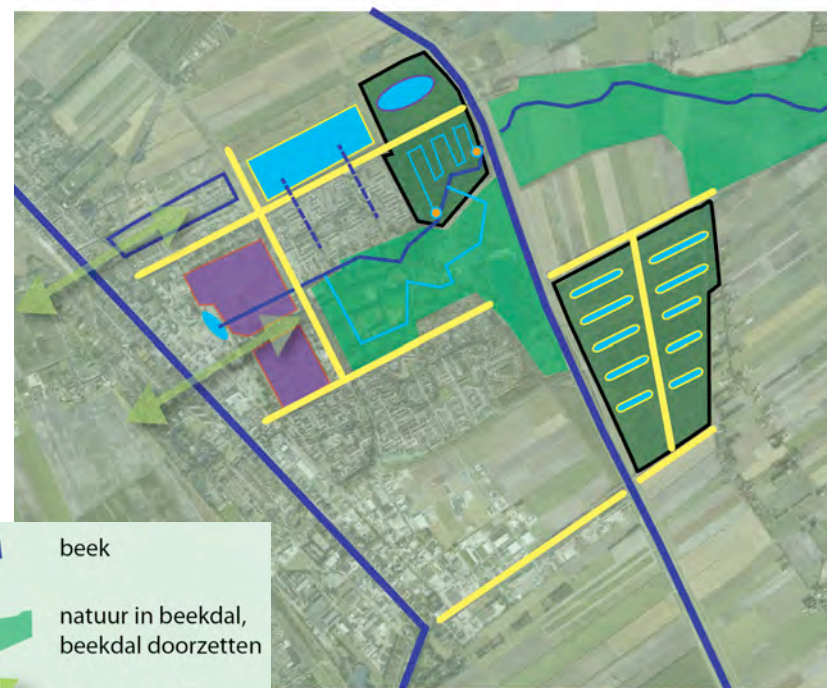
- Bestaande vaarten en (van oorsprong) natuurlijke beken;
- Ligging van EVZ's (Ecologische Verbindingszones), een EVZ loopt door de kern Stadskanaal;
- In buitengebied is gebied aangewezen voor piekberging, onder andere door de wijken te verbreden en door ruimte te reserveren in de lage delen langs de beekdalen;
- Water uit infiltratiegebied kwelt op, hier wordt het schone kwelwater vastgehouden voor gebruik in droge periodes.

Stadskanaal

De regionale kaart is doorvertaald naar het niveau van Stadskanaal:

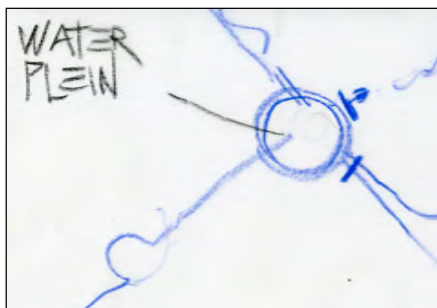
- Beek en beekdal zijn dragers van de ecologische zone en dringen zover mogelijk door in het stedelijk gebied;
- In het centrum van Stadskanaal is weinig ruimte voor het doortrekken van de EVZ, een alternatieve tracé ligt aan de noordrand;
- De waterberging in de bestaande groengebieden wordt geoptimaliseerd met waterlopen, rabatten. Ook het bestaande vloeiveld vervult deze functie;
- De waterkwaliteit wordt verhoogd door een helofytenfilter, dit is ook gunstig voor natuur en recreatie.;
- De bomenstructuur wordt verder aangevuld. Zo ontstaat een robuust en herkenbaar groen casco voor de stad;
- Aan de noordzijde van Stadskanaal wordt een waterplas gerealiseerd, voor berging en recreatie. Deze plas kan ook aangrenzende woonmilieus versterken;
- Het duurzame karakter van de wijken achter het lint wordt versterkt.

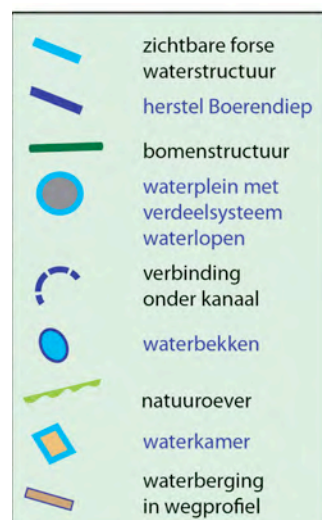
Maarswold

Een van die wijken is Maarswold. In de 2e workshop is de stadsvisie doorvertaald naar deze wijk. Dit leverde de volgende ontwerpideeën op:

- Een zichtbare en structurerende waterstructuur, water circuleert in de wijk;
- Het Boerendiep wordt hersteld;
- De bomenstructuur vult de waterlopen prachtig aan en wordt uitgebreid tot een blauw/groen casco;
- Centraal punt in de waterstructuur wordt het waterplein, op deze plek wordt de stroming van het water geregeld aan de hand van de hoeveelheid water. Het verdeelsysteem wordt in de vormgeving herkenbaar gemaakt.

- Waterbekkens liggen in een zone van natuuroevers en vormen blauwe natuurlijke assen door de wijk heen;
- De stedelijke ruimten langs de Europalaan worden doorontwikkeld als blauwe kamers;
- Extra tijdelijke waterberging wordt gerealiseerd in de wegprofielen.

4 Reflectie

Na afloop van de workshops hebben de gemeente, het waterschap en het Actieprogramma separaat een reflectie geschreven.

Gemeente Stadskanaal

Het gidsmodel geeft op een doelgerichte wijze inzicht in de aspecten water, bodem en landschap. Het levert daarmee een goed startpunt voor het ontwikkelen van de Structuurvisie.

Het gidsmodel biedt oplossingen voor de (toekomstige) waterproblematiek. In hoeverre in de Structuurvisie ook daadwerkelijk (ingrijpende) maatregelen worden opgenomen voor het vasthouden van water, is afhankelijk van het politieke draagvlak en de mate waarin de noodzaak wordt ervaren om te anticiperen op klimaatveranderingen. Maar zelfs als dit draagvlak nog maar beperkt aanwezig is, geeft het gidsmodel aan op welke wijze bij ruimtelijke ontwikkelingen rekening moet worden gehouden met de aspecten water, bodem en landschap.

De workshops hebben tevens het belang aangetoond om in een vroeg stadium het waterschap en vertegenwoordigers van natuur en landschap te betrekken in de visievorming.

Voor de schaalniveau's is het van belang gebleken te werken van hoog naar laag, om vervolgens de resultaten op het lage schaalniveau weer terug te koppelen naar het hogere schaalniveau.

Waterschap Hunze en Aa's

De samenwerking met gemeente liep goed. Er is reeds goed contact tussen waterschap en gemeente over water en RO. Er bestaat al een regulier overleg. De samenwerking met de projectleider Vincent Grond verliep ook prima.

Wat opviel was het enthousiasme waarmee iedereen aan het ontwerpen was met water.

Groot pluspunt van de gidsmodellen is dat je met dit instrument iedereen bewust kunt maken van het belang van water in de woonomgeving en de regio. Het op regionaal schaalniveau inpassen van water in het ontwerp geeft veel helderheid en houvast bij het ontwerpen op wijkniveau.

Het gidsmodel bevat veel groot stedelijke oplossingen die niet toepasbaar zijn in dit gebied. De gidsmodellen zijn niet echt revolutionair. Voor het ontwerpen van bijvoorbeeld de EHS Westerwolde gebruikt DLG het instrument "schetsschuit". Dit werkt volgens het zelfde principe (schetsen met allerlei vakgebieden). Zelf zullen wij de gidsmodellen intern niet actief gaan toepassen. De bal ligt wat dat betreft bij de gemeenten.

Actieprogramma Water en Ruimte

De gidsmodellen blijken ook deze workshops weer een bruikbaar instrument om vanuit het perspectief van het landschap vanuit verschillende sectoren en organisaties met elkaar gebruik makend van ieders expertise een snelle eerste slag te maken. De insteek dat het gesprek wordt gevoerd vanuit het perspectief van het gebied in plaats van uit de belangen van de verschillende sectoren geeft voor iedere deelnemer de ruimte om zijn of haar kennis (vakkennis en gebiedskennis) in te brengen.

Om gebiedsplannen goed vorm te geven is het van belang om het verleden te kennen en het heden te begrijpen zodat je de toekomst kan vormgeven. Mensen hebben een verhaal bij het gebied en bij hun vakgebied en het is de kunst om deze in de intentie van de planvorming te verwerken. De aanpak middels de Natuurlijke alliantie en de Gidsmodellen in de workshops helpen de deelnemers hun eigen persoonlijke verhaal te vertellen. De ervaring met de workshops laat zien dat wanneer je de intenties goed formuleert dat er in plaats van regels en procedures er vertrouwen wordt opgebouwd. Wantrouwen is mogelijk de grootste kostenpost bij onze projecten.

De breed samengestelde groep en maakt het mogelijk dat veel ideeën uit de organisaties zelf komen en daarmee draagvlak voor het gezamenlijke eindresultaat.

Goed om te zien dat de twee organisaties, het waterschap en de gemeente, op deze wijze elkaar beter leren kennen en duidelijk wordt wat men voor elkaar kan betekenen.